

1 MT300 – MĚNOVÁ TEORIE A POLITIKA

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Historický vývoj peněžních systémů

Struktura

Kovové mince

Papírové stávkovky

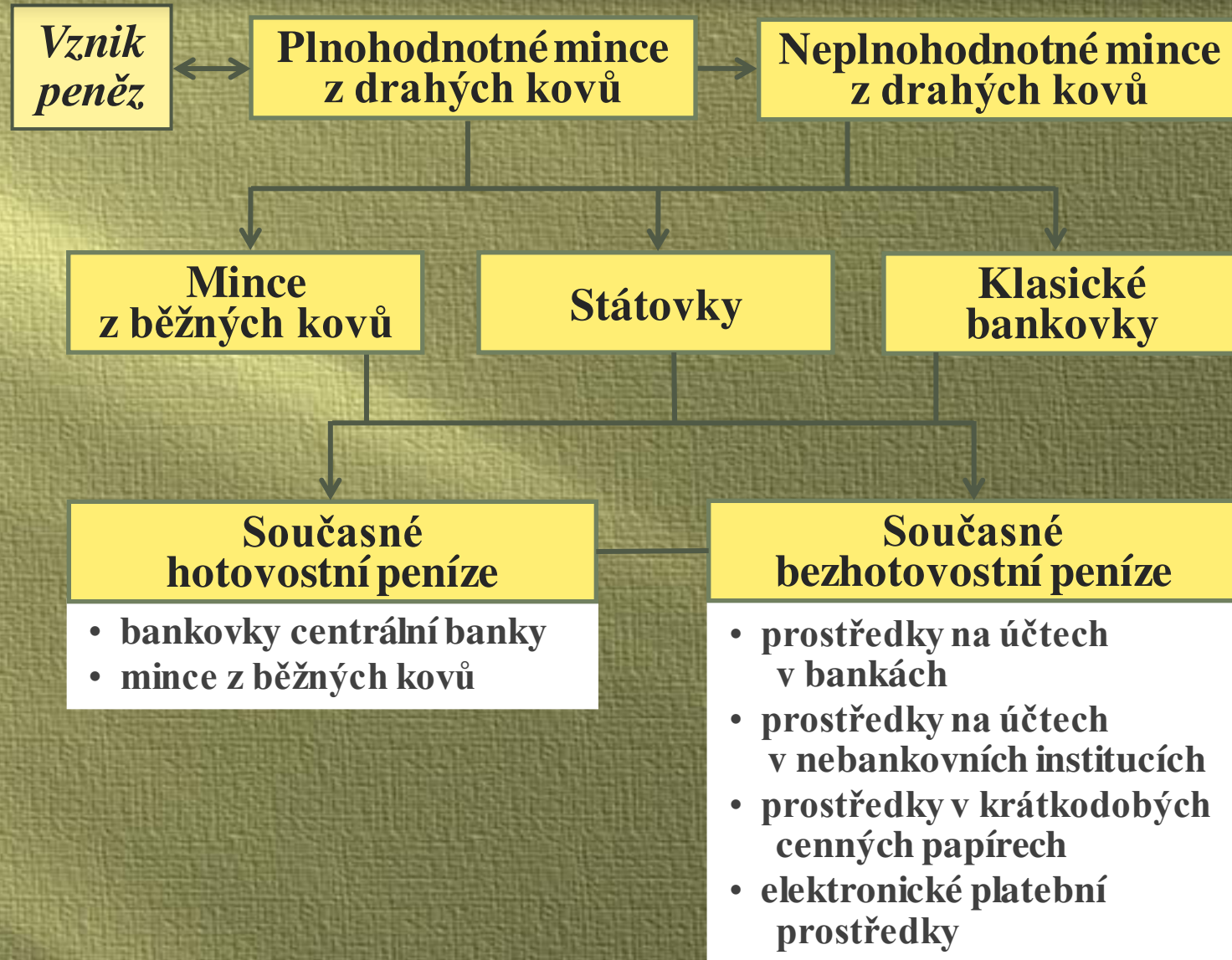
Papírové bankovky

Bezhotovostní peníze

Kryptoměny

Vývoj peněžních systémů

Emise a oběh peněz

Mince z drahých kovů

Plnohodnotné mince

Množství kovu, které mince představuje (*nominální hodnota, nominal value*)

= množství kovu, které mince obsahuje (*vnitřní hodnota, intrinsic value*)

→ Kupní síla mince se rovná hodnotě (kupní síle) kovu v minci

Nepplnohodnotné mince

Množství kovu, které mince představuje > množství kovu, které mince obsahuje

→ Kupní síla mince je vyšší než hodnota (kupní síla) kovu v minci

Emise a oběh peněz

Státovky

Státovky

Papírové peníze emitované panovníkem nebo vládou za účelem financování schodku ve státní pokladně (státním rozpočtu)

- původně *slib emitenta odkoupit v budoucnu státovky zpět za drahý kov* (lze pouze v případě budoucích přebytků ve státní pokladně)
- ve skutečnosti další a další emise státovek: *tlak na růst cen*
- *nucený kurs* podepřený hrdelním právem a/nebo možností či povinnostmi uhradit ve státovkách část daní
- **inflační tlaky** → později *emise státovek zakázána* (v současnosti je ze stejných důvodů zakázáno či limitováno přímé úvěrování schodků státního rozpočtu centrální bankou)

Emise a oběh peněz

Klasické bankovky

Klasické bankovky

Papírové peníze emitované bankami v podobě závazků plně krytých nakoupenými obchodními směnkami nebo zlatem s povinností emitenta kdykoli je za zlato odkoupit zpět

- způsoby emise určují krytí:
  - odkup (obchodních) směnek - *směnečné krytí*
  - odkup zlata (a jiných drahých kovů) - *kovové krytí*
- původně *povinnost emitenta-banky odkoupit v budoucnu bankovky zpět za drahý kov* (povinnost postupně zmírňována včetně možnosti tzv. *fiduciární emise*)
- pozdější emise nad rámec plného krytí prostřednictvím poskytování úvěrů v bankovkách
- původně řada dalších omezení (časová a místní)
  - jeden z podnětů k pozdější centralizaci emise

Emise a oběh peněz v současnosti

Charakteristické rysy (I)

Emise hotovostních peněz

- bankovky emitují *pouze* centrální banky (emisní monopol)
- mince emitují centrální banky nebo ministerstva financí (objemově nevýznamné)

Emise bezhotovostních peněz

- peníze v podobě *rezerv bank* emitují centrální banky
- peníze v podobě *prostředků na běžných účtech* emitují obchodní a další banky (některé další subjekty emitují „peníze“ do výše vkladů)
- podíl objemu bezhotovostních peněz by měl dlouhodobě růst

Emise a oběh peněz v současnosti

Charakteristické rysy (II)

Podstata emitovaných peněz

Emitované peníze mají *úvěrovou podstatu*

- jsou emitovány především poskytováním úvěrů
- dále mohou být emitovány odkupem cenných papírů nebo zahraničních měn

Pokles zprostředkování (disintermediation) („Stínové bankovníctví“)

Pokles podílu bank na zprostředkování finančních transakcí

Peníze jako předmět obchodování

S penězi se obchoduje na peněžních a devizových trzích

Emise a oběh peněz v současnosti

Charakteristické rysy (III)

Směnitelnost peněz

- peníze jsou směnitelné za zboží
- peníze již nejsou pro emitenty povinně směnitelné za drahý kov
- domácí měna může být směnitelná za zahraniční měny:
  - *vnitřní směnitelnost* - volný přístup rezidentů k zahraničním měnám
  - *vnější (externí, volná) směnitelnost* - volný přístup nonrezidentů k domácí měně

Elektronické peníze (+ „kryptoměny“)

- pohledávky vůči vydavateli uchovávané na elektronickém peněžním prostředku (platebním prostředku, který uchovává peněžní hodnotu v elektronické podobě)
- vydavateli mohou být nebankovní instituce
- lze vydávat pouze do výše prostředků uložených u vydavatelů
- (digitální peníze) vydávané bezhotovostně proti nákupům drahých kovů, ↔ uzavřené a neregulované systémy
- *Kryptoměny* – (nejen) „těžba“ přes počítače